

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ТОЛМАЧ МАРИНА СЕРГІЇВНА

УДК 004:005.336.2]:023.5(043.3)

**ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА
ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ**

27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2024

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Чайковська Олена Антонівна,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
декан факультету дистанційного навчання.

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій, професор
Сербін Олег Олегович,
Національна бібліотека України
імені Ярослава Мудрого,
генеральний директор.

кандидат педагогічних наук, професор
Загуменна Віра Вікторівна,
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв,
професор кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій.

Захист відбудеться 18 жовтня 2024 року о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.807.04 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Євгена Коновальця, 36, ауд. 209.

Із дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Є. Коновальця, 36.

Автореферат розіслано 18 вересня 2024 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. А. Бачинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Одним із ключових напрямів розвитку бібліотек у Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» визначено забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації, що передбачає актуалізацію системи знань, вмінь і навичок працівників бібліотек і трансформацію системи їх безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів, сприяння її міжнародній інтеграції в європейський простір вищої освіти. Модернізація бібліотечної діяльності в умовах цифрової трансформації вимагає високого рівня цифрової компетентності від бібліотечних фахівців. Радикальні зміни в структурі інформаційних ресурсів, розширення каналів доступу, швидкий темп розвитку цифрових технологій зумовлюють потребу у кваліфікованих спеціалістах для високотехнологічного та інноваційного розвитку бібліотек. Цифрова грамотність стає вимогою для більшості професій, і бібліотеки, які завжди були центрами навчання та інформації, в епоху цифрових технологій теж відіграють важливу роль у її просуванні. Це актуалізує питання підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців, що здатні не тільки творчо й ефективно використовувати цифрові технології з урахуванням предметної галузі їх діяльності, але й відповідно до традиційної просвітницької місії бібліотек сприяти розвитку цифрової грамотності користувачів.

Виклики щодо розвитку цифрових навичок громадян України окреслено в Концепції розвитку цифрових компетентностей (2021), яка сформулировала засади національної стратегії та плану дій щодо розвитку цієї сфери. Згідно Плану заходів із реалізації Концепції, протягом 2021 – 2022 років були затверджені рамки цифрової компетентності для громадян та для професійних груп педагогічних і науково-педагогічних працівників, державних службовців, медичних працівників і підприємців, що наразі використовуються для розробки освітніх і професійних стандартів, планування освітніх програм та ініціатив з цифрового розвитку відповідних категорій. За відсутності професійного стандарту фахівця з бібліотечно-інформаційної діяльності концептуально-референтна рамка цифрової компетентності бібліотечних фахівців могла б стати гнучким інструментом для оновлення змісту підготовки та побудови стратегій безперервного професійного розвитку з урахуванням викликів та можливостей цифрової трансформації.

З огляду на це актуальність теми дисертації визначається: необхідністю адаптації бібліотек до цифрової трансформації та оновлення бібліотечно-інформаційної освіти, залученням бібліотек до реалізації політики розвитку цифрових навичок населення та відсутністю, з одного боку, узгоджених вимог до цифрової компетентності бібліотечних фахівців, а з іншого – недостатністю її вивчення вітчизняними та зарубіжними науковцями як основи для здійснення професійної діяльності бібліотечних фахівців. Це актуалізує потребу дослідження змісту та структури цифрової компетентності бібліотечних фахівців з

урахуванням міжнародних рекомендацій та сучасних цифрових трендів, та розробки на цій підставі відповідної рамки (опису).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах цільової комплексної науково-дослідної роботи Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа як предмет комплексного дослідження: теорія, історія, практика» (державний реєстраційний номер 0124U001231) та науково-дослідницької теми кафедри комп'ютерних наук «Сучасні підходи на напрями використання цифрових технологій у сфері культури» (державний реєстраційний номер 0122U001365).

Метою дослідження є визначення структури та стратегії розвитку цифрової компетентності бібліотечних фахівців як інтегральної характеристики професійної діяльності.

Для реалізації поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- з'ясувати стан наукового розроблення проблеми та визначити теоретико-методологічні засади дослідження;
- обґрунтувати використання цифрової компетентності в якості інтегральної характеристики професійної діяльності бібліотечних фахівців;
- дослідити зміст цифрової компетентності бібліотечних фахівців для здійснення професійної діяльності з урахуванням викликів і можливостей цифрової трансформації;
- проаналізувати застосування рамок цифрової компетентності для оцінювання рівня цієї компетентності, розробки освітніх та професійних стандартів, створення програм навчання та освітніх ресурсів у контексті бібліотечної діяльності;
- окреслити стратегії вдосконалення цифрової компетентності бібліотечних фахівців з урахуванням глобальних тенденцій (міжнародних рекомендацій / зарубіжного досвіду);
- розробити структуру цифрової компетентності бібліотечних фахівців.

Об'єкт дослідження – цифрова компетентність бібліотечних фахівців.

Предмет дослідження – зміст цифрової компетентності в контексті здійснення професійної діяльності бібліотечних фахівців в умовах цифрової трансформації.

Методи дослідження. Для досягнення мети і виконання завдань дослідження було використано ряд наукових підходів та методів. Методологія ґрунтується на застосуванні *системного, функціонального, акмеологічного, аксіологічного та соціокомунікаційного* підходів, що уможливило наукове осмислення сутності та структури формування цифрової компетентності бібліотечних фахівців, визначення напрямів подальшого розвитку. Теоретичні методи *аналізу й порівняння* допомогли вивчити стан досліджуваної проблеми, уточнити сутність ключових понять та визначити структуру цифрової компетентності бібліотечних фахівців; *узагальнення та систематизації* застосовано для обґрунтування складових цифрової компетентності, напрямів модернізації змісту освітніх програм; *дедукції та узагальнення* – для формулювання висновків дослідження.

дження. З метою визначення актуальних потреб у розвитку цифрових компетентностей використано *емпіричні методи*: спостереження, анкетування; *статистичні* – для оброблення масиву даних анкетування бібліотечних фахівців та результатів оцінювання рівня цифрової компетентності здобувачів освіти, результатів; та *графічні* – для візуалізації результатів. Застосування вказаних методів і підходів сприяло глибшому розумінню взаємозв'язку між цифровою компетентністю бібліотечного фахівця, його професійною діяльністю та розвитком бібліотеки як системи та дало змогу сформулювати цілісне бачення цифрової компетентності як інтегральної характеристики бібліотечної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше:

- обґрунтовано роль цифрової компетентності як інтегральної характеристики, що об'єднує різні аспекти професійної діяльності бібліотечних фахівців: робота з цифровими ресурсами та електронними каталогами; володіння інструментами обслуговування користувачів у цифровому середовищі; дотримання правил кібербезпеки та правових норм захисту; розвиток інформаційної та цифрової грамотності користувачів бібліотек; впровадження інноваційних послуг;
- визначено поняття цифрового наставництва як напрям діяльності бібліотечного фахівця із надання необхідної підтримки у формуванні цифрової компетентності користувачів та подолання цифрової нерівності;
- розроблено проєкт рамки цифрової компетентності для бібліотечних фахівців, що містить шість сфер (цифрова грамотність; цифрові колекції та ресурси; цифровий сервіс, цифрові технології та інструменти в професійній діяльності; цифрове наставництво; цифрове лідерство та професійний розвиток), тридцять дескрипторів та передбачає чотири рівні володіння.

удосконалено:

- уявлення про способи участі бібліотек у розвитку цифрових компетентностей на основі аналізу зарубіжного та українського досвіду;
- організаційно-методичні засади функціонування бібліотек як центрів цифрової освіти;
- зміст і методи викладання освітніх компонентів за спеціальністю 029 «Інформаційна, архівна та бібліотечна справа» (ІБАС), спрямовані на розвиток цифрових компетентностей майбутніх фахівців;

набули подальшого розвитку:

- підходи до розробки цифрового контенту для бібліотек;
- методи формування стратегії розвитку цифрової компетентності бібліотечних фахівців як складової неперервної цифрової освіти.

Практичне значення отриманих результатів. Положення та висновки дисертації можуть бути використані при викладанні освітніх компонентів «Інформаційний сервіс», «Управління персоналом». Основні результати дослідження було втілено в освітньому процесі КНУКіМ для оновлення змісту та структури освітніх компонентів «Інформаційні технології, системи та мережі», «ІКТ у професійній діяльності», впровадження нових дисциплін «Цифровий сторітелінг», «Дизайн цифрового контенту», «Інформаційна архітектура».

Результати дослідження можуть бути застосовані в практичній діяльності бібліотек для організації освітніх заходів, формування нових пропозицій цифрового освітнього контенту та розробки стратегії підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців. Запропонований проєкт рамки цифрової компетентності бібліотечного фахівця визначає структуру та рівні володіння та може бути врахований при розробці освітніх програм, програм підвищення кваліфікації, професійних стандартів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, отримані висновки й рекомендації сформульовані особисто. У публікаціях, виконаних у співавторстві, внесок здобувача становить 60%.

Апробацію результатів дослідження здійснено на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях та семінарах: Всеукраїнський науково-методичний семінар «Формування сучасної парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері», 2017; Міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих учених «Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці», 2017 – 2023, Міжнародні науково-практичні конференції «Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі», 2018 – 2023; «Цифрова економіка та інформаційні технології», 2020; «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення», 2022; 13th International Conference on Education and New Learning Technologies EDULEARN21, 2021; International Conference of Education, Research and Innovation ICERI2021, 2021; Seventh International Congress on Information and Communication Technology, 2022; World Conference «Smart trends in systems, security and sustainability (WorldS4)», 2023.

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у 29 наукових працях, з них 11 одноосібних і 18 в співавторстві, із яких: 6 у наукових фахових виданнях України, 2 у наукових зарубіжних виданнях, 21 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел з 324 найменувань, 13 додатків. Повний обсяг дисертації становить 290 сторінок, із них 186 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету й завдання, визначено об'єкт і предмет, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами та планами. Охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано відомості про їх апробацію та впровадження, наведено список публікацій авторки.

У **розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження»** висвітлено стан наукового розроблення теми, окреслено джерельну базу дослідження, ви-

значено його методологічний інструментарій, окреслено підходи до вивчення цифрової компетентності бібліотечних фахівців у контексті змін професійної діяльності внаслідок цифрової трансформації.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукового розроблення проблеми та джерельна база дослідження»* систематизовано й проаналізовано праці українських та зарубіжних науковців, які окреслюють предметне поле досліджень модернізації змісту діяльності бібліотечних фахівців в умовах цифрової трансформації з прицілом на вдосконалення цифрової компетентності бібліотечних фахівців.

Зміну функцій бібліотек в умовах цифрової трансформації висвітлено у працях О. Бруй, О. Воскобойнікової-Гузевої, В. Загуменної, О. Клименко, О. Кузьменко, О. Сербіна та ін. Сучасний стан цифрової модернізації бібліотек України досліджено у працях І. Давидової, Є. Кулик, О. Мар'їної, С. Назаровця, О. Онищенко. Питання теоретико-методичних засад впровадження «цифрових професій» в межах бібліотечної освіти розкривають науковці Н. Бачинська, А. Гуменчук, В. Касьян, І. Лобузин, О. Матвієнко, Т. Новальська, А. Соляник, М. Цивін. Основою для створення європейських рамок цифрової компетентності стали дослідження А. Феррарі та інших авторів, що стали. Вплив новітніх технологій на бібліотечну освіту та вимоги до фахівців бібліотек досліджують Р. Аудунсон та Н. З. Шува, Л. Вілмс, Дж. Померанц, А. Таммаро. Досвід розробки інноваційних моделей навчання бібліотечних фахівців цифровим компетенціям узагальнили Н. Барбутті, А. Валентині, С. Ді Джорджіо, Т. Зігнані, А. Дончева, С. Транадова. Використання нових підходів та форм взаємодії з користувачами бібліотек пропонують Б. Детлор; Е. Хапфер, Д. Сміт, Т. Санчез та ін. Разом з тим, дослідження змісту, структури та розвитку цифрової компетентності бібліотечних фахівців потребує узагальнення та комплексного підходу.

Джерельну базу дослідження склали нормативно-правові акти національного законодавства щодо розвитку цифрової компетентності та бібліотечної справи, документи міжнародних організацій, документи і матеріали національних та міжнародних професійних об'єднань в галузі бібліотечної справи та цифрових компетенцій (Української бібліотечної асоціації, Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ та ін.); матеріали і документи, опубліковані в українських та зарубіжних наукових журналах та базах даних, матеріали наукових і науково-практичних конференцій, освітні програми за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» бакалаврського та магістерського рівня, програми підвищення кваліфікації для бібліотечних фахівців. Емпіричною базою стали дослідження рівня цифрової компетентності здобувачів освіти з використанням національного тесту Цифрограм та результати проведеного онлайн-опитування бібліотечних фахівців щодо потреб у розвитку цифрових компетенцій.

У підрозділі 1.2 *«Трансформація професійної діяльності бібліотечних фахівців в умовах цифрового суспільства»* визначено понятійний апарат щодо осмислення цифрової компетентності бібліотечних фахівців, її роль у здійсненні професійної діяльності в умовах цифрової трансформації.

У дослідженні термін цифрова компетентність використано як впевнене, критичне та відповідальне використання та взаємодію з цифровими технологіями для навчання, роботи та участі в житті суспільства. Це включає інформаційну грамотність і грамотність даних, спілкування та співпрацю, критичне мислення й медіаграмотність, створення цифрового контенту (включно з програмуванням), безпеку (включно з цифровим благополуччям та кібербезпекою), питання інтелектуальної власності та вирішення проблем у цифровому середовищі.

Комплексне бачення ролі цифрової компетентності в реалізації різних аспектів професійної діяльності бібліотечних фахівців у цифровому просторі забезпечило осмислення різних концептуальних підходів: модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції М. Слободяника; модель цифровізованої бібліотеки за О. Онищенко; модель гнучкої бібліотеки Т. Гранчак як відкритої системи; модель чотирьох просторів бібліотеки; концепція Бібліотеки 4.0; контент-стратегія розвитку бібліотек у цифровому медіапросторі О. Мар'їної та ін. Дослідження цифрової компетентності крізь призму різних моделей і концепцій дало змогу виявити її інтегративну сутність, адже в умовах цифрової трансформації вона суттєво впливає на якість та ефективність бібліотечної діяльності в розрізі кожної зі складових вказаних моделей. Адаптація бібліотек до цифрової епохи та збільшення кількості користувачів можливі через посилення їх ролі в розвитку цифрової грамотності, а також визнання послуг із цифрового навчання (*цифрове наставництво*) одним із пріоритетів бібліотечної діяльності. Формування та вдосконалення цифрової компетентності вимагає системності та безперервності, що дає змогу говорити про *неперервну цифрову освіту бібліотечного фахівця* як складову постійного професійного розвитку.

У розділі 2 **«Зміст цифрової компетентності бібліотечних фахівців в умовах цифрової трансформації»** розглянуто підходи до визначення змісту та структури цифрових компетентностей, охарактеризовано зміни у професійній діяльності бібліотечних фахівців, що потребують володіння цифровою компетентністю.

У підрозділі 2.1 *«Рамки цифрової компетентності як підґрунтя розвитку кадрового потенціалу в умовах цифрової трансформації»* узагальнено й охарактеризовано політику розвитку цифрових компетентностей в Європейському Союзі та окреслено процес адаптації європейських рамок цифрової компетентності в українському законодавстві.

Цифрова компетентність визнана ключовою для навчання протягом життя, а цифрова освіта визначена стратегічним пріоритетом ЄС як відповідь на виклики цифрової ери. Для реалізації зусиль ЄС з розвитку цифрової грамотності розроблено низку ініціатив, діють програми фінансування, здійснюються заходи сприяння цифровій грамотності. Європейська система цифрової компетентності громадян DigComp слугує орієнтиром для стратегічного планування ініціатив із розвитку цифрових компетентностей в освіті, зайнятості, підготовці кадрів та навчання впродовж життя.

Ураховуючи, що цифровізація повинна орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції до ЄС, виходу на європейський і світовий ринок, Україна активно долучена до європейських ініціатив та здійснює заходи із гармонізації законодавства з вимогами ЄС, в тому числі – адаптує рамки цифрової компетентності для різних категорій. Рамки є гнучким інструментом та можуть слугувати підґрунтям для формування політики цифрової грамотності на національному рівні, професійних стандартів, зокрема в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Так, європейську рамку DigComp використано для дослідження цифрової компетентності бібліотечних фахівців та розробки нових профілів діяльності в проєкті програми Еразмус+ BIBLIO.

У підрозділі 2.2 *«Розвиток цифрової грамотності як новий напрям професійної діяльності бібліотечних фахівців»* розглянуто аспекти професійної діяльності, пов'язані з участю бібліотек у реалізації політики розвитку цифрових компетентностей.

Залучення бібліотек до розвитку цифрових компетентностей у нормативно-правових документах різних країн передбачає декілька функцій: надання доступу до пристроїв, інфраструктури та підключення до інтернету; надання доступу до освітнього контенту; проведення освітньої діяльності. Участь у програмах розвитку цифрової грамотності вимагає від бібліотечних фахівців відповідних умінь і навичок. Розглянуто європейські проєкти з розвитку цифрових навичок, що реалізовувалися бібліотеками та професійними бібліотечними об'єднаннями, в тому числі: ADELE, що досліджує розширення цифрових можливостей бібліотек у Європі та пропонує інструмент самооцінювання цифрової готовності бібліотек до використання та впровадження цифрових технологій, діяльності з неформальної освіти, Digital Travellers – посилює роль бібліотек шляхом їх перетворення на місце цифрового включення й навчання цифровим навичкам, надаючи бібліотечним фахівцям підтримку в опануванні нового напрямку діяльності. Досвід та результати проєктів можуть бути використані в бібліотеках України.

Законодавство України закріплює за бібліотеками надання доступу до інтернету, демонструє певні зрушення у визнанні їх ролі в якості надавачів послуг із навчання цифровим компетентностям. Створення мережі хабів цифрової освіти на базі бібліотек за ініціативи Міністерства цифрової трансформації та Української бібліотечної асоціації надає додаткові можливості щодо залучення користувачів, посилює просвітницьку функцію бібліотек та закріплює за бібліотеками роль провайдера цифрової освіти. Водночас такий напрям діяльності вимагає відповідного технологічного, інформаційного та кадрового забезпечення.

У підрозділі 2.3 *«Цифрова компетентність як чинник адаптації професійної діяльності бібліотечних фахівців до викликів сьогодення»* проаналізовано сучасні підходи до визначення змісту професійної діяльності бібліотечних фахівців та підкреслено роль цифрової компетентності персоналу в адаптації бібліотек до викликів сьогодення.

Під впливом цифрової трансформації відбувається зміна діяльності бібліотечних фахівців завдяки збагаченню традиційних та появі нових функцій. На підставі аналізу зарубіжного досвіду та рекомендацій міжнародних і зарубіжних бібліотечних асоціацій (IFLA, ALA, CILIP та ін.) виявлено, що значна частина професійних знань і навичок бібліотечних фахівців вимагає здатності до використання цифрових технологій. Адаптація стратегій бібліотек до вимог цифрової ери потребує цифрово-грамотного лідерства. Діяльність бібліотек в умовах карантинних обмежень та воєнного стану демонструє розширення переліку цифрових послуг і залучення користувачів до віддаленої взаємодії засобами цифрових технологій. Важливим чинником конкурентоздатності бібліотек та адаптації до змін є рівень цифрової компетентності бібліотечних фахівців, що забезпечує творче використання цифрових технологій для онлайн-взаємодії, створення нових форм цифрового контенту та впровадження цифрових послуг.

У розділі 3 «Стратегії удосконалення цифрової компетентності бібліотечних фахівців» окреслено основні підходи до формування та вдосконалення цифрової компетентності, запропоновано проєкт рамки цифрових компетентностей бібліотечних фахівців.

У підрозділі 3.1 «Визначення потреб у розвитку цифрової компетентності бібліотечних фахівців» досліджено цифрові компетентності, що формуються в умовах ступеневої освіти за спеціальністю 029 ІБАС, висвітлено результати дослідження потреб розвитку цифрової компетентності бібліотечних фахівців.

Проаналізовано зміст освітніх стандартів першого та другого рівня вищої освіти за спеціальністю ІБАС з погляду повноти формування цифрової компетентності відповідно до національних рамок. Виявлено певні прогалини, що додатково підтверджені результатами дослідження рівня цифрової компетентності здобувачів освіти із використанням тесту Цифрограм. Це дало змогу визначити сфери, що потребують додаткової уваги: створення цифрового контенту, безпека інформаційних технологій, розв'язання проблем у цифровому середовищі.

Проведено онлайн-опитування бібліотечних фахівців щодо потреб у розвитку цифрових компетентностей, що охопило понад 200 представників різних видів бібліотек України. Аналіз результатів засвідчив високий рівень підтримки респондентами тверджень про необхідність безперервного професійного розвитку шляхом самоосвіти, потребу високого рівня цифрової компетентності бібліотечних фахівців та розширення їхньої освітньої функції в умовах цифрової трансформації. Найбільш популярними формами розвитку цифрової компетентності респондентами визнано практикуми/тренінги, онлайн-курси та навчання на робочому місці, серед актуальних тем найпопулярніші: тренди розвитку цифрових технологій та їх застосування у бібліотечній діяльності; медіаграмотність та інформаційна грамотність; створення інтерактивного цифрового контенту для задоволення інформаційних та освітніх потреб користувачів. Найбільш актуальним сервісом, що є бажаним до впровадження, але потребує додаткового навчання персоналу, респондентами визначено послуги зі створення цифро-

вого контенту. Отримані результати враховані під час розробки рекомендацій щодо розвитку цифрової компетентності.

У підрозділі 3.2 *«Інноваційні практики з розвитку цифрової компетентності у підготовці фахівців в умовах ступеневої освіти»* розглянуто формування цифрової компетентності майбутніх фахівців шляхом застосування інноваційних методів навчання та забезпечення високого рівня цифрової компетентності викладачів, розробки інноваційного змісту освітніх компонентів з урахуванням сучасних тенденцій розвитку цифрових технологій.

У процесі підготовки бібліотечних фахівців важливим є застосування інноваційних методів навчання: технологій обробки великих даних із застосуванням штучного інтелекту, хмарні технології, BYOD-технологія, VR-, AR-технології, цифрові технології контролю та самоконтролю; технології нових способів подачі навчальних матеріалів; технології управління закладом освіти та побудови нового формату взаємодії між викладачами та здобувачами. Викладачі повинні володіти достатнім рівнем цифрової компетентності для впевненого використання зазначених інноваційних методів і технологій та сприяння розвитку цифрових компетентностей здобувачів освіти.

Для посилення цифрової складової освітніх програм за спеціальністю ІБАС розроблено та апробовано наступні освітні компоненти: «Цифровий сторітелінг» – для вдосконалення комунікаційної діяльності бібліотек у цифровому середовищі; «Дизайн цифрового контенту» – для набуття навичок створення цифрового контенту з урахуванням потреб користувачів, принципів дизайну та стандартів вебдоступності; «Інформаційна архітектура» – для проєктування вебресурсів, зручних та ефективних у використанні.

У підрозділі 3.3 *«Структура цифрової компетентності бібліотечних фахівців»* розроблено цифрові профілі та проєкт рамки цифрової компетентності бібліотечних фахівців.

Для розробки індивідуальних стратегій цифрового розвитку використано метод побудови цифрового профілю на основі чинної рамки цифрової компетентності для громадян. Для формування стратегії на рівні організації рекомендовано попереднє оцінювання цифрової спроможності бібліотек з допомогою інструменту ADELE, що дасть змогу бібліотекам виявити актуальні потреби та визначити на інституційному рівні пріоритетні напрями розвитку цифрової компетентності.

Зважаючи на потребу в узагальненні та систематизації вимог до цифрової компетентності бібліотечних фахівців, розроблено проєкт рамки з урахуванням вищевикладеного та підходів, що використовувались при створенні національних рамок: враховано сфери цифрової компетентності рамки для громадян, частина сфер рамки для педагогічних і науково-педагогічних працівників, що корелюють із освітньою діяльністю бібліотеки; застосовано наскрізний підхід та кумулятивний ефект освоєння навичок та компетентностей рамки для медичних працівників. Проєкт рамки для бібліотечних фахівців складається з 6 сфер: 1) цифрова грамотність, 2) цифрові колекції та ресурси, 3) цифровий сервіс, 4) цифрові технології та інструменти в професійній діяльності, 5) цифрове на-

ставництво, б) цифрове лідерство та професійний розвиток; передбачає 4 рівні вправності. Рамка може бути використана в якості інструменту побудови стратегій вдосконалення цифрової компетентності, для створення профілів окремих категорій фахівців, самооцінювання потреб у розвитку цифрової компетентності та планування підвищення кваліфікації.

ВИСНОВКИ

1. Проведений аналіз стану наукового розроблення проблеми дослідження засвідчив, що попри значну кількість праць з питань зміни діяльності бібліотек в умовах цифрової трансформації, модернізації змісту бібліотечної освіти з урахуванням сучасних тенденцій та зростанням вимог до цифрової компетентності бібліотечних фахівців, комплексне дослідження щодо структури і розвитку цифрової компетентності, що охоплювала б усі аспекти професійної діяльності бібліотечного фахівця в умовах цифрової трансформації, відсутнє. Застосування комплексу наукових підходів і методів дало змогу всебічно вивчити сутність об'єкта дослідження та сформувати цілісне бачення його структури.

2. Інтегральна характеристика – це узагальнений показник, який віддзеркалює сукупний вплив декількох окремих факторів або властивостей на загальний стан або поведінку системи. Вона об'єднує різні аспекти, параметри чи компоненти з метою формування цілісного уявлення про об'єкт чи процес. Інтегральна характеристика професійної діяльності бібліотечних фахівців повинна включати сукупність знань, навичок і компетентностей, необхідних для ефективного управління бібліотечними ресурсами, обслуговування користувачів, впровадження цифрових технологій, організації інформаційних послуг та підтримки культурної та освітньої місії бібліотеки. Швидкий розвиток технологій вимагає від бібліотечних фахівців постійного оновлення своїх знань і навичок, що дасть їм змогу ефективно адаптуватися до нових викликів та інтегрувати цифрові технології у професійну діяльність. Цифрова компетентність об'єднує різні аспекти професійної діяльності, забезпечуючи здатність ефективно виконувати професійні обов'язки в умовах сучасного інформаційного суспільства: інформаційний пошук, робота з цифровими ресурсами та електронними каталогами; володіння інструментами обслуговування користувачів у цифровому середовищі; дотримання правил кібербезпеки та правових норм захисту; розвиток інформаційної та цифрової грамотності користувачів бібліотек; організація доступу до електронних ресурсів та підтримка бібліотечних систем; впровадження інноваційних послуг. Це робить цифрову компетентність інтегральною характеристикою, яка суттєво впливає на якість та ефективність бібліотечних послуг.

3. Один із нових напрямів професійної діяльності бібліотечних фахівців пов'язаний із залученням бібліотек до політики розвитку цифрових компетентностей та подолання цифрової нерівності, де бібліотеки можуть виконувати такі функції: надання доступу до цифрової інфраструктури та пристроїв, постачання освітнього контенту, сприяння розвитку цифрових навичок. Відсутність цифрової грамотності є одним із визначальних чинників цифрового розриву. Пропонується використовувати термін *цифрове наставництво* для позначення напря-

му професійної діяльності бібліотечних фахівців щодо підтримки формування цифрових компетентностей користувачів, що розширює традиційну функцію розвитку інформаційної та медіаграмотності й охоплює усі сфери цифрової компетентності користувачів. Така підтримка може надаватись у фізичному та цифровому просторі бібліотек на трьох ціннісних рівнях: підтримка особистого розвитку, підтримка вразливих груп населення та підтримка розвитку громади.

Цифрове наставництво включає надання консультаційних послуг, проведення освітніх заходів (популяризація цифрових навичок та безпосереднє навчання), надання доступу до освітнього цифрового контенту (як власного, так і інших постачальників) та розвиток цифрової компетентності персоналу для навчання цифровим навичкам. Цифрова компетентність відіграє ключову роль у цифровому наставництві. Бібліотечні фахівці з високим рівнем цифрових компетентностей можуть ефективно навчати користувачів цифровій грамотності, що сприятиме підвищенню рівня цифрової культури в суспільстві. Роль таких фахівців є важливою у фасилітації колег під час адаптації до викликів цифрової трансформації шляхом консультацій, проведення тренінгів та навчання на робочому місці для інших бібліотекарів задля підвищення загального рівня цифрової грамотності в бібліотеці.

4. Впровадження новітніх цифрових технологій та інноваційних рішень дає змогу бібліотекам залишатися конкурентоспроможними та ефективними в умовах постійно змінюваного цифрового ландшафту. Виклики пандемії та воєнного стану змусили всі види бібліотек розвивати ширший спектр цифрових послуг. Одним із чинників швидкої адаптації до нових форм роботи з користувачами за наявності обмежень фізичної присутності в бібліотеці є високий рівень цифрової компетентності бібліотечних фахівців, що вможливорює обґрунтований вибір та творче застосування цифрових технологій відповідно до контексту та впровадження інноваційних рішень.

Цифрова компетентність бібліотечного фахівця є критично важливою для сучасної бібліотечної практики, що забезпечує адаптацію бібліотек до вимог цифрового суспільства та сприяє розвитку цифрової грамотності серед користувачів і колег. Це підвищує ефективність та інноваційність бібліотечних послуг та посилює роль бібліотек у суспільстві як центрів цифрової компетентності та інформаційної підтримки.

5. Зважаючи на динамічний розвиток цифрових технологій, процес формування цифрової компетентності бібліотечного фахівця потребує мотивації, ініціативності, рефлексії, системності та безперервності. Отже, *неперервна цифрова освіта бібліотечного фахівця* – це процес і результат формального, неформального та інформального навчання, який формує цілісну, інтегральну якість особистості та професіонала, що проявляється в його здатності протягом життя освоювати нові рівні цифрової компетентності, у професійній діяльності активно взаємодіяти із зовнішнім інформаційним середовищем, користувачами бібліотек, бути проактивним, ініціювати зміни та передбачати тренди застосування цифрових технологій у бібліотечній діяльності.

Неперервна цифрова освіта бібліотечних фахівців є складним, системним феноменом, постає науковою проблемою, яка має широкий методологічний

контекст та міждисциплінарні зв'язки з багатьма науковими і практичними галузями – теорією та методикою вищої професійної освіти, ціннісними та акмеологічними орієнтирами особистісно-орієнтованого розвитку фахівця у їх системних зв'язках та взаємовпливах.

6. Стратегії удосконалення цифрової компетентності бібліотечних фахівців формуються з урахуванням таких складових: *особистісна* (акмеологічні та аксіологічні характеристики, засоби діагностики рівня компетентності та визначення прогалин), *змістова* (актуальність змісту має враховувати стандарти цифрової компетентності, контекст застосування та рекомендації фахових об'єднань), *середовище навчання* (педагогічні умови, що забезпечуються для усіх форм безперервної освіти через інноваційні методи навчання, спрямовані на формування цифрових компетентностей, викладачів із високим рівнем цифрової компетентності, оновлення змісту освітніх компонент з урахуванням сучасних тенденцій розвитку цифрових технологій).

7. Європейські стандарти опису цифрової компетентності, рекомендації профільних організацій, підходи до розроблення національних рамок цифрових компетентностей для громадян, науково-педагогічних працівників, медичних працівників, державних службовців, емпіричні результати дослідження забезпечили комплексний підхід до визначення структури цифрової компетентності бібліотечного фахівця, що враховує: загальну цифрову компетентність; цифрові технології для професійної діяльності; для підтримки навчання, викладання та досліджень (зокрема сприяння цифровій грамотності та інклюзії користувачів із використанням цифрових технологій, цифрове наставництво); здатність до цифрових трансформацій та професійного розвитку в цифровому середовищі. Розроблений проєкт рамки цифрової компетентності бібліотечних фахівців складається з таких вимірів: сфери, дескриптори та рівні володіння. Рамка містить дескриптори 30 цифрових компетентностей, розподілених за 6 сферами: 1) *цифрова грамотність*, 2) *цифрові колекції та ресурси*, 3) *цифровий сервіс*, 4) *цифрові технології та інструменти в професійній діяльності*, 5) *цифрове наставництво*, 6) *цифрове лідерство та професійний розвиток*. Пропонується використовувати 4 рівні володіння: базовий, достатній, високий, експертний. Рамка використовує узагальнені формулювання та може бути врахована у підготовці фахівців в умовах ступеневої освіти, для розробки профілів розвитку цифрової компетентності для різних категорій бібліотечних фахівців, модернізації змісту освітніх компонент цифрового спрямування та розроблення стратегій підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні аспектів, пов'язаних з урахуванням специфіки діяльності різних видів бібліотек, уточненням рівнів володіння та дескрипторів цифрової компетентності запропонованої рамки та розробкою додаткових вимірів, створенням профілів цифрової компетентності для різних категорій бібліотечних працівників, а також із вивченням технологій і стратегій, спрямованих на посилення цифрових можливостей бібліотек як центрів неформальної освіти з розвитку цифрової грамотності.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті, опубліковані у наукових фахових виданнях України:

1. Толмач, М. (2021). Цифрові технології в освіті: можливості й тенденції застосування. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 4(2), 159–171. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.4.2.2021.247474>
2. Толмач, М. (2022). Цифрова компетентність бібліотечних фахівців як чинник діяльності бібліотек в умовах цифрової трансформації. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 9, 57–69. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259152>
3. Толмач, М. (2022). Практики цифрового сторітелінгу для фахівців інформаційної справи. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 5(1), 159–171. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.5.1.2022.261303>

*Статті в зарубіжних наукових виданнях,
що входять до міжнародних наукометричних баз:*

4. Chaikovska, O., Tolmach, M., & Bondar, I. (2021, November 8–9). Digital competence training in Ukraine: The dcomfra project experience. In L. G. Chova, A. Lopez, & I. C. Torres (Eds.), *14th International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI2021)* (pp. 7085–7091). IATED. <https://doi.org/10.21125/iceri.2021.1594>
5. Tolmach, M., Chaikovska, O., Kotsiubivska, K., & Trach, Y. (2021, November 8–9). Experience in developing training modules on digital competence. In L. G. Chova, A. Lopez, & I. C. Torres (Eds.), *14th International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI2021)* (pp. 7265–7273). IATED. <https://doi.org/10.21125/iceri.2021.1628>
6. Tolmach, M., Lebid, Y., & Gumeniuk, T. (2021, November 8–9). Digital competence development of the arts education institutions teachers. In L. G. Chova, A. Lopez, & I. C. Torres (Eds.), *14th International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI2021)* (pp. 7355–7363). IATED. <https://doi.org/10.21125/iceri.2021.1650>
7. Tolmach, M. (2021, July 5–6). Online Learning as a Challenge for Art Education. In L. G. Chova, A. Lopez, & I. C. Torres (Eds.), *13th International Conference on Education and New Learning Technologies (EDULEARN21)* (pp. 8868–8875). IATED. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2021.1788>
8. Bondar, I., Chaikovska, O., Tolmach, M., & Trach, Y. (2021, July 5–6). Dcomfra Erasmus+ Project: Ukrainian Implementation Experience. In L. G. Chova, A. Lopez, & I. C. Torres (Eds.), *13th International Conference on Education and*

New Learning Technologies (EDULEARN21) (pp. 4067–4073). IATED. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2021.0859>

9. Tolmach, M., Chaikovska, O., Khrushch, S., Kotsiubivska, K., & Trach, Y. (2023). Organization of Training in the Art Education Institution in the Context of the COVID-19 Pandemic. In X. S. Yang, S. Sherratt, N. Dey, & A. Joshi (Eds.), *Proceedings of Seventh International Congress on Information and Communication Technology (ICICT 2022)* [Conference proceedings] (Vol. 464, pp. 631–639). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-2394-4_58

10. Tolmach, M., Trach, Y., Chaikovska, O., Volynets, V., Khrushch, S., & Kotsiubivska, K. (2024). Artificial Intelligence in Countering Disinformation and Enemy Propaganda in the Context of Russia's Armed Aggression Against Ukraine. In A. K. Nagar, D. S. Jat, D. K. Mishra, & A. Joshi (Eds.), *Intelligent Sustainable Systems. (WorldCIST 2023)* [Conference proceedings] (Vol. 828, pp. 145–152). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-99-8111-3_14

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Толмач, М. С. (2017, 6 квітня). «Цифрова» грамотність як ключова компетенція молодих фахівців. В *Формування сучасної парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері* [Матеріали конференції] (с. 70–71). Видавничий центр КНУКіМ.

12. Чайковська, О. А., Коцюбівська, К. І., Трач, Ю. В., Толмач, М. С., & Хрущ, С. С. (2019, 18–19 квітня). Виклики до змісту ІТ-підготовки майбутніх фахівців сфери культури в епоху цифровизації. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (Ч. 2, с. 292–294). Видавничий центр КНУКіМ.

13. Толмач, М. С., & Чайковська, О. А. (2019, 18–19 квітня). Впровадження цифрових ініціатив ЄС в Університеті культури. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (Ч. 2, с. 289–291). Видавничий центр КНУКіМ.

14. Толмач, М. С., & Чайковська, О. А. (2020, 22–23 квітня). Національна рамка цифрових компетентностей для освітян. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (с. 367–371). Видавничий центр КНУКіМ.

15. Толмач, М. С., & Чайковська, О. А. (2020). Рамка цифрових компетентностей як інструмент підвищення рівня компетентності вчителів та громадян. В *Цифрова економіка та інформаційні технології* [Матеріали конференції] (с. 107–109). Державний університет інфраструктури та технологій.

16. Tolmach, M., Chaikovska, O., & Danieline, R. (2021, 22–23 квітня). Alldigital week as a tool of popularization of digital skills. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (с. 468–470). Видавничий центр КНУКіМ.

17. Толмач, М. С. (2022, 19–20 квітня). Збереження інформаційних ресурсів бібліотек в умовах війни. В *Інформаційні технології в соціокультурній*

сфері, освіті та економіці [Матеріали конференції] (с. 181–183). Видавничий центр КНУКіМ.

18. Толмач, М. С. (2022, 20–21 квітня). Європейський досвід вдосконалення цифрової компетентності бібліотечних фахівців. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (Ч. 2, с. 141–142). Видавничий центр КНУКіМ.

19. Чайковська, О. А., & Толмач, М. С. (2022, 20–21 квітня). Структура цифрової компетентності працівників сектору культури. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (Ч. 2, с. 143–144). Видавничий центр КНУКіМ.

20. Чайковська, О., Толмач, М., Хрущ, С., Подгаєцька, В., & Іващенко, О. (2022, 25–26 серпня). Рамки цифрових компетентностей: досвід проекту dComFra міжнародної програми Еразмус+. В *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення* [Матеріали конференції] (с. 405–407). Інститут модернізації змісту освіти.

21. Толмач, М. С. (2023, 20–21 квітня). Досвід розробки та викладання освітніх компонент для формування цифрової компетентності майбутніх бібліотечних фахівців. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* [Матеріали конференції] (Ч. 2, с. 167–170). Видавничий центр КНУКіМ.

22. Толмач, М. С. (2023, 19–20 квітня). Розвиток цифрових навичок із All Digital Week 2023: ключові теми загальноєвропейської кампанії. В *Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці* [Матеріали конференції] (с. 145–147). Видавничий центр КНУКіМ.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

23. Толмач, М. С. (2017). Методи візуалізації знань. В *Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці* [Матеріали конференції] (с. 282–284). Видавничий центр КНУКіМ.

24. Толмач, М. С. (2018, 19–20 квітня). Навички візуалізації даних у структурі цифрових компетенцій. В *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та праві* [Матеріали конференції] (с. 292–293). Видавничий центр КНУКіМ.

25. Чайковська, О. А., Толмач, М. С., & Овезгельдієв, А. О. (2018). Модернізація ІТ-освіти в Україні: проблеми й перспективи соціокультурної сфери. *Культура і мистецтво у сучасному світі*, 19, 173–181. <https://doi.org/10.31866/2410-1915.19.2018.141371>

26. Danieliene, R., & Tolmach, M. (2019). The Citizens' Digital Competencies and Their Role in the Modern Life. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 2(1), 55–59. <https://doi.org/10.31866/2617-796x.2.1.2019.175654>

27. Толмач, М. С., & Яворський, О. А. (2021, 21–22 квітня). Адаптивний дизайн для успішного просування цифрового контенту. В *Інформаційні те-*

хнології в соціокультурній сфері, освіті та економіці [Матеріали конференції] (с. 82–85). Видавничий центр КНУКіМ.

28. Чайковська, О. А., Толмач, М. С., & Закалов, І. О. (2021). Створення безбар'єрного простору в Україні: універсальний дизайн та веб-доступність. *Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці* [Матеріали конференції] (с. 197–200). Видавничий центр КНУКіМ.

29. Волинець, В., Толмач, М., & Новицький, Б. (2023). Візуальні ефекти у створенні ігрового освітнього контенту: вплив на сприйняття та мотивацію у навчанні. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 6(2), 261–273. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.2.2023.293591>

АНОТАЦІЯ

Толмач М. С. Цифрова компетентність як інтегральна характеристика професійної діяльності бібліотечних фахівців. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. – Київський національний університет культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки України. Київ, 2024.

Дослідження присвячене аналізу цифрової компетентності як інтегральної характеристики професійної діяльності бібліотечних фахівців. Доведено, що в умовах цифрової трансформації цифрова компетентність персоналу суттєво впливає на якість та ефективність діяльності бібліотек. Відзначено новий напрям діяльності фахівців щодо розвитку цифрових компетентностей користувачів. Досліджено потреби у розвитку цифрової компетентності бібліотечних фахівців на основі аналізу змісту освітніх стандартів, освітніх програм, рекомендацій фахових об'єднань, результатів опитування працівників бібліотек. Окреслено напрями стратегій удосконалення цифрової компетентності бібліотечних фахівців, що включають визначення потреб, формування середовища навчання, модернізацію змісту підготовки. Розроблено цифрові профілі бібліотечних фахівців для побудови стратегій цифрового розвитку та проєкт рамки цифрової компетентності бібліотечних фахівців.

Ключові слова: цифрова компетентність, цифрова грамотність, функції бібліотек, цифрова компетентність бібліотечного фахівця, бібліотечна освіта, інновації, цифровізація, цифрові трансформації бібліотек.

SUMMARY

Tolmach M. S. Digital competence as an integral characteristic of the professional activity of library professionals. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Thesis for the Candidate of Science Degree in Social Communications in specialty 27.00.03 – Book Science, Library Science, Bibliography (27 – social

communications). – Kyiv National University of Culture and Arts, Ministry of Education and Science of Ukraine. Kyiv, 2023.

The study examines the digital competence of library professionals as an integral component of their work in the context of digital transformation. The goal is to define the structure, content, and strategy for developing digital competence as an essential characteristic of professional activity.

The study reviews scientific works on how libraries are evolving in the digital age, the modernisation of library professionals' education, and the role of lifelong learning in developing digital competence. While many studies explore these areas, there is a lack of comprehensive, systematised research on digital competence as a prerequisite for effective library work in the digital transformation era.

The first chapter covers the state of research, source base, and research methods, while clarifying key concepts. The chapter examines how the widespread introduction of digital technologies has transformed libraries, expanded services, and shifted the focus to developing both staff and users' digital literacy. The concept of "digital mentoring" is introduced, describing the role of libraries in supporting users' digital skills. Digital competence is shown to significantly impact the quality of library services, making continuous digital education essential for professionals. This education includes formal, non-formal, and informal learning and encourages lifelong skill development in response to new technologies.

The second chapter analyses the content of digital competence and its formation among library professionals, focusing on European integration processes and the harmonisation of national digital competence frameworks with European standards. The study highlights the importance of using the DigComp framework to develop a national framework for digital competence in library professionals. Libraries are shown to play a key role in digital literacy development by providing access to digital infrastructure, educational content, and training opportunities. The chapter emphasises the need for legislative recognition of libraries' expanding educational function, from promoting information literacy to covering all areas of digital competence. The study also analyses the recommendations of international professional associations like IFLA, ALA, and CILIP, concluding that digital competence is a crucial element of professional library activity, directly affecting its relevance and effectiveness. The chapter discusses how digital competence supports library professionals in adapting to challenges such as quarantine restrictions and martial law, and it emphasizes the need for digital leadership in library management and digital strategy development.

The third chapter outlines strategies for improving digital competence among library professionals by identifying needs and using innovative educational practices. The study reviews the educational standards for the specialty "Information, Library, and Archival Science" to assess the completeness of digital competence formation based on the DigComp framework. It also highlights the results of a national digital literacy test ("Tsyfrogram") and a survey of more than 200 library professionals, identifying areas for improvement in digital competence development.

The chapter explores how modern educational components such as «Digital Storytelling», «Digital Content Design», and «Information Architecture» can

strengthen the digital aspect of library science curricula. These components align with current trends in library activities and are supported by innovative teaching methods. The importance of integrating digital technologies into the educational process is underscored, with an emphasis on creating digital educational content. The use of such technologies is presented as essential in the development of relevant and modern educational programs for library professionals.

A digital profile is proposed to guide the development of individual strategies for enhancing digital competence, based on the national framework. The study provides a draft framework for digital competence, consisting of three dimensions: areas, descriptors, and proficiency levels. This framework includes areas such as digital literacy, digital collections and resources, digital services, digital technologies in professional activity, digital mentoring, and digital leadership and professional development.

The conclusion emphasizes the need for a strategic approach to digital competence development at both the institutional and national levels. It highlights the role of libraries as hubs of digital education and their importance in national digital competency policies. A draft framework for library professionals' digital competence is proposed as a flexible tool to guide the continuous digital education of library staff. Further research is suggested to refine the framework, develop digital profiles for various library professionals, and implement findings in professional development programs.

Keywords: *digital competence, digital literacy, functions of libraries, digital competence of a library specialist, library education, innovations, digitization, digital transformations of libraries.*

Підп. до друку 17.09.2024. Формат 60х90 ¹/₁₆. Папір друк. апарат.
Друк цифровий. Облік.-вид. арк. 0,86. Тираж 100 прим. Зам. 076.

Видавець і виготовлювач

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9.

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3953 від 12.01.2011.*

